

но и въ тоя периодъ не срѣщаме нигдѣ и най-малкото *прямо* указание, за характера на прабългарския *езикъ*. И тукъ трѣбва да се задоволимъ съ косвенитѣ свидѣтельства на *Теофана* и *Генесия*. Първиятъ говори, че *българитѣ и контрагитѣ сѣ сродни племена: ἐνθα τὸ ἔθυστόν ἀγρεύεται Βουλγαρικὸν ὄψαριν, ἢ παλαιὰ Βουλγαρία ἐστὶν ἡ μεγάλη, καὶ οἱ λεγόμενοι Κότεραχοι ἐμέφυλα αὐτῶν καὶ οὗτοι τυγχάνοντες* (rec. de Boor, I, 357). *Генеси* (X вѣкъ) смѣта, че българитѣ произхождатъ отъ *аваритѣ* и *хазаритѣ*: *ὁ δὲ ἀρχηγὸς Βουλγαρίας (οὗς τὸ γένος ἐξ Ἀβάρων τε καὶ Χαζάρων, ἀπὸ Βουλγάρου κυρίου ἐνόματος, δε παρὰ Ῥωμαίων ἐν κατοικήσει Δουροτόλου καὶ τῆς Μυσίας γεγέννητο) ἐπαχθὴ προΐησι ῥήματα ἐπιδρομὴν Ῥωμαίους ἐπαπειλῶν*. (Genesi, Begum L. IV. Ed. Bonn. p. 85). Единичкото познато намъ мѣсто въ цѣлата по-стара византийска литература, въ което въобще се поменува *наимѣхъ* за *езика* на прабългаритѣ и не само за народността имъ, е житието на *Св. Димитрия Солунски* отъ VIII стол. То е толкова по-важно, че е писано само единъ вѣкъ слѣдъ идването на Аспаруха въ Мизия. Ако и да не се опрѣдѣля тукъ *прямо*, какъвъ *езикъ* е прабългарскиятъ, отъ него ясно се вижда поне едно, че *писанитѣ на житието не го отъждествява съ славянскитѣ*: *καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπιστάμενον γλῶσσαν καὶ τὴν Ῥωμαίων Σκλάβων καὶ Βουλγάρων καὶ ἅπλως, ἐν πᾶσιν ἡκονημένον*. (Vita S. Demetrii в. Act. Ss. M. Oct. IV. p. 181. l. II. Segm. 197., id. Tougaard, Extr. des Bollandistes, P. 1874., p. 190. Ср. тукъ p. 130: ἅμα τε τῶν πάντων Σκλάβων καὶ Βουλγάρων и пр.).

Не се минаватъ обаче два вѣка и терминитѣ „славянски“ и „български“ *езикъ* ставатъ напълно равнoзначни, синонимни, както може да се убѣдимъ вече отъ друго едно гръцко житие, житието на *Св. Климента*: *ἐξευρίσκουσι μὲν τὰ σθλοβενικὰ γράμματα ἐρμηνεύουσι δὲ τὰς θεοταπεινούς γραφὰς ἐκ τῆς ἐλλάδος γλώσσης εἰς τὴν Βουλγαρικὴν*. (Vita S. Clementis ed. Miklosich, 1847. cap. II. p. 3.) *сжцо*: *ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν Σθλοβενῶν γένος εἶτ' οὖν Βουλγάρων* (ibid.).

Съ това се свършва всичко сжществено, което намираме въ византийската литература за *езика* на прабългаритѣ и ние можемъ да прѣминемъ къмъ свидѣствата, които ни дава самата *старобългарска* (черковно-славянска) книжевина.

Тукъ бихме очаквали по-точни указания, основани на непосредни наблюдения, обаче надеждитѣ ни не се оправдаватъ.

Името *българинъ* се срѣща наистина още въ най-старите черковно-славянски паметници, обаче и тукъ нигдѣ не намираме и най-малкото *прямо* указание за *езика* на завоевателитѣ прабългари. Единичкото свидѣтельство, че послѣдниятъ не се отъждествява съ *езика* на покоренитѣ славянски населения, лежи въ обстоятелството, че до като самитѣ князѣ се наричатъ *български*, литературното варѣние нигдѣ не се казва „българско“, а винаги *езикъ „словѣньскъ“*. Ср. у *Срезневскій*, Свѣдѣнія и замѣтки о малоизвѣстныхъ и неизвѣстныхъ паметникахъ, Прит. къмъ XXXIV т. на Записк. на Петерб. Ак. № 4. 1879. LXXXI. Древнія Болгарскія Грамоты и другія записи. Изъ пролога на Константина Пресвитера 894. г. (рус.